

Mindenható egyenlőség

Az ember igazi történelme akkor kezdődött el, mikor az egyenlőség gondolata elindult hódító-útján megvalósulása felé.

Vajon mióta őrizte az ember a reásettenkedő veszélyektől, mint legdrágább kincsét, az egyenlőséget? A legrégebb időktől, úgy lehet. És miután társa, ez az anti-Prométheusz elorozta jussát, hánszor kísérelte meg a történelem folyamán üzött vadként visszaszerezni, hiszen születésénél fogva érezte-tudta, hogy az egyenlőség őt, a méltósággal felruházottat, megilleti. Vagy ami ugyanaz: szent elhatározással hánszor próbálta meg a diszkriminációk kényszerubbonyát lerázni magáról? Se szeri, se száma az elkeseredett küzdelmeknek. És a kockázat? Mi lett a vállalkozás jutalma? Elenyésző siker, apró örömpök, de annál több szenvedés: tömegirtás, máglyahalál, homálylók börtönök — s ki tudná felsorolni, mi minden járt ki azoknak, akik hinni tudtak, és tenni mertek az emberért.

A társadalmi méretű megkülönböztetés, a sokak megalázása a történelem egyensúlyvesztése volt. Be sokáig is — hány évezreden át! — szenvedett a gyógyíthatatlannak tűnő betegségtől, mely tengernyi időig volt egy balítélet foglya? A nyomort és a pompát, a szenvedést és a tobzódást hatalmi szó, a Törvény parancsolta annak lenni, ami. Még a jó öreg Arisztotelész is, akit az ókor legbölcsebb embereként tart számon az emlékezés, úgy vélte, hogy az igazságosság nem más, mint egyenlő elbánás a vagyoniilag egyenlők között. Vajon azért kellett ily töménytelen időnek eltelnie ahhoz, hogy a forradalom az emberiség nevében felírja küzdelmei zászlajára az igazságosság, testvériség, egyenlőség eszményét, mert még a legbölcsebbek között is voltak olyanok, akik így gondolkoztak? És a történelem is, minthogyha csak játszott volna velünk akkor, mert miközben erők s kedvünk meregette, olyan fintort vágott felénk, hogy görcsbe merevült tőle a remény arca, és a már-már testet öltő idea önnön genezisébe fulladt bele. A polgárság önmagáról mondott ítéletet akkor. Idővel a civilizáció enyhített valamit a nincstelenség helyzetén, de a társadalmi státusz szerinti elbánás elve lényegében még nagyon sokáig változatlan maradt.

Embernek vagyunk, végesek: életidőnk adott. A történelem korbilentyűzetén nem játszhatunk tetszés szerint, hiszen a regiszter már eleve kiszabott. A világ, amelybe beleszülettünk, a miénk; elfogadjuk ugyan, de nem kritikátlanul. Mert azért vagyunk, hogy emberhez méltóan éljünk; azért *kell* élnünk, hogy a mindenkor emberibbet meghonosítsuk. Így dolgozunk az, amit a költő mond: „Küzdeni erők szerint a legnemesbékért.” Am az a mód, ahogyan az ember (minden ember) él, és az a tény, hogy életidejében a történelem az emberségnek milyen fokára ért fel, a mindenkor jelen társadalmának minőségét is jelzi. Ezért az egyenlőség kiteljesedésének a mértéke a történelem mozgásának humanisztikus fokmérője.

Az emberi dimenziók felőli megközelítésben az egyenlőség *lehetőség*: az emberiesült társadalmi viszonyokban testet öltött ama alap, amely mintegy kaput nyit a szárnyaláshoz, a kiteljesedéshez. Ezt a kapunyitást csak szabad társadalom hozhatta meg. Akinek megadatott ez a lehetőség, élnie kell vele. Az egyenlőség mint lehetőség, mint az ember önmegvalósulásának a szabadsága, szükségképpen megszünteti a Törvény által szentesített lent és fent diszkriminációját. Emberivé váló történelmünk fölül szétoszlott a homálylók köd, az ember előtt megnyílt az út, hogy azzá váljon, amivé tud, vagyis amihez adottságai hozzásegítik.

Az egyenlőség mint az önfejlődés lehetősége az adott társadalom immanenciájában rejlik. Nem jótétemény, ami ellenszolgáltatás nélkül megkapható, hanem fel kell nőni hozzá. Eppen ezért ennek az elvnek az egyéni képességeket, teljesítményeket figyelmen kívül hagyó alkalmazása egyenlőtlenséghez vezetne. Vajon nem lennének-e mélységesen igazságtalanok akkor, hogyha ezt a nagyszerű elvet az egalitarizmus szellemében fognánk fel és gyakorolnánk? Nem éppen a tunyák, a színekurások tolják sietve az elvszerűség asztalára ezt a „mérccét” a tettek elbírálásához? És a siker reményében még azt sem állják, hogy semmittevő iparkodásukhoz odaadást színeljenek. Mi másnak kedvezne az egyenlőség elvének ilyen-szerű értelmezése, ha nem a középszerűségnek, a nem-törekvésnek, az önelégtelenségnek?

Nem úgy vagyunk egyenlők, hogy adottságainktól, erőfeszítéseinktől és teljesítményunktől függetlenül, egy elvont princípium nevében, egyforma anyagi és erkölcsi elismerésben részesülünk, hanem főként úgy, hogy mindnyájunk számára nyitva áll az út az önkifejzéshez, önmegvalósításhoz.

Aniszi Kálmán